

(/)

 (/)

> Royal historie, adel, herregårde (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Herregårdshistorie 15

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christien-2-en-biografi>)

Herregårdshistorie 15

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1675

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-15)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-15)

[industri/herregaardshistorie-15](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-15)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan

ses på [http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-15)

[borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-15](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-15)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/herregaardshistorie-15)

online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-
industri/herregaardshistorie-15&title=)

Herregårdshistorie 15

Britta Andersen og Marie Kirstine Elkjær, (red.)

**Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum.
2019. 272 sider. 198 kr.**

Af Anders Ellegaard, cand.jur.

I serien af historier og artikler om og fra herregårde er Gammel Estrup, Danmarks Herregårdsmuseum kommet til den 15. samling. Der er tale om en bog i det sædvanlige format, tungt og solidt, og med en række forskellige artikler om stort og småt indenfor forskning i og om herregårdene og deres tidligere ejere og beboere.

I år er der en række/et tema på otte artikler om lensafløsningen ifølge loven af 1919. (De seks af disse artikler er fagfællebedømte). Enevælden fra 1660 blev afskaffet med Junigrundloven af 1849. I § 98 hedder det: "Intet Lehn, Stamhuus eller Fideicommissgods kan for Fremtiden oprettes; det skal ved Lov nærmere ordnes, hvorledes de nu bestaaende kunne overgaae til fri Eiendom." Selv om der var forskellige lempelser og tiltag undervejs skulle der altså gå 70 år, før en lov kunne "nærmere ordne" adelens privilegier. - Ud over temaartiklerne er der seks kapitler med forskelligt indhold. - De ovennævnte ejendomme og formuer kaldes samlet for "majorater."

Som amuse-bouche kommer her en kort præsentation af temaartiklerne og de øvrige "blandede bolsjer:"

"Lensafløsningen og lovgivningen." Prof. Ditlev Tamm skriver om adelens privilegier under Enevælden og om landboreformerne. Kernen af lensafløsningen var at indføre almindelige arveregler. Fra at den ældste søn skulle arve det hele, indførte man almindelig arveret for alle livsarvinger.

"Skattejagten – Otto Andrup's indsamling af herregårdenes kulturgenstande." Tidligere afdelingschef på Nationalmuseet John Erichsen skriver om indsamlingen af kulturgenstande som følge af lovens § 6 om, at ting af "national interesse" ikke måtte sælges og om statens forkøbsret til dem. Hvis der var tale om egentlige samlinger, skulle "almenheden" have adgang til at se dem, hvilket betød, at slotte og herregårde skulle åbne deres privat hjem for offentligheden. Afgørelsen i disse sager lå hos lensnævnet, som ansatte Otto Andrup til at rejse rundt og forhandle med de enkelte familier. Han var ikke helt uvildig, idet han var museumsinspektør ved Frederiksborgmuseet. Han skaffede flere kunstgenstande til sit eget og andre museer - nogle gange ved rene studehandler. En ganske herlig historie. I dag kan man glæde sig over, at tingene kom på museum, hvor de restaureres og vedligeholdes.

De to ovennævnte forfattere udgav i 2014 bogen: Grever, baroner og husmænd – opgøret med de store danske godser. Bogen er tidligere anmeldt på historie-online.

"Moderne tider på herregården – en historie om en adelsfamilie og dens herregård i 1920'erne." Museumsinspektør Marie Aaberg Andersen skriver om lensgreve Christen Scheel, som overtog Gammel Estrup efter sin mor i 1918. Han flyttede med sin hustru og de yngste børn (unge damer) fra København til Djursland. Slottet blev moderniseret med elektricitet, telefon, grammofon, m.m. Husholdningen moderniseredes også med blandt andet færre ansatte.

"Lensgreven på Frijsenborg og afløsningen af grevskabet." Redaktør Jesper Laursen skriver om lensgreve Mogens Frijs' samarbejde om lensafløsningen og om den forholdsvis milde påvirkning den havde på Frijsenborg. Politisk var den en nødvendighed, og 70 familier måtte afgive en mindre del af deres overflod, medens 3000 husmandsfamilier kunne få et anstændigt levebrød. Arveafgifter, ejendoms- og formueskatter under og efter 1. Verdenskrig var meget mere belastende for herregårdene og deres ejere.

"Nybyggerne i Lundby – et blik på de første statshusmænd ved Gammel Estrup efter Lensafløsningen." Museumsinspektør Helle Ingerslev Kristensen skriver om landsbyen Lundby, som blev et konkret resultat af Lensafløsningen. Personer, beliggenhed, bygninger m.m. beskrives. For nogle gik det godt, for andre var det ikke lykken.

"Tiendeafløsningen – herregårdskirkernes vej fra privateje til selveje." Museumsformidler Anders Sinding skriver om de kirker, som siden Middelalderen havde tilhørt herregårdenes ejere, som havde kaldsret til at "vælge" præst. I 1903 vedtog man lov om afløsningen af tiende mod erstatning til de hidtidige ejere. Kapitlet gennemgår tiendeafløsningen på Gammel Estrup.

"Grevskabet Brahesminde – og hvad deraf fulgte." Stig lensgreve Bille Brahe Selby skriver om grevskabet Brahesmindes opståen, ejere og historie.

"Den lange lensafløsning – Lensafløsningens baggrund og praksis." Enhedsleder Carsten Porskrog Rasmussen skriver et længere og meget grundigt kapitel om Lensafløsningslovens forudsætninger og virkning. Hvad var majoraternes situation i 1919 økonomisk og politisk? Et meget spændende kapitel, som bringer fem konkrete eksempler på lensafløsning. Kapitlet slutter med en opregning af årsagerne til og virkningen af lensafløsningen.

"Værnemagtens beslaglæggelser af danske slotte og herregårde – behov, bekvemmelighed, vilkårlighed?" Tidligere direktør i Det kongelige Sølvkammer Ole Villumsen Krog skriver om den tyske værnemagts beslaglæggelse af tre herregårde, de metoder som blev anvendt og de ofte sørgelige resultater. Det tyske bureaukrati bliver ikke rost.

"Mode og Adel – en historie om modens rolle dannelsen af en adelsmand." Ph.d. Kjerstin Vedel skriver om "uniformeringen" af adelige og adelige embedsmænd og om de maledede portrætters afsløring af modeskift i både tøj og udseende/parykker.

"Kaninøer – kaniner til nytte og pynt på danske slotte og herregårde 1600-1850." Kaninfarme på land giver risiko for både undslupne kaniner og rovdyrs decimering af bestanden. Næh, en kaninø i en sø eller i havet giver meget bedre mulighed for at bevare bestanden. I begyndelsen af perioden var kaninkød en delikatesse for kongelige og adel, men i tidens løb blev det den lavere classes mad. Et morsomt kapitel i historien. (Pave Gregor 1. erklærede ca. år 600, at kaniner var en slags fisk, som godt måtte spises under fasten!)

"Den pietistiske prinsesse." Museumsleder Anna Provst skriver om den på én gang pietistisk troende og luksuriøst levende prinsesse Sophie Hedvig (1677-1735). Hun var datter af kong Christian 5. Trods flere forsøg blev hun aldrig gift. Hun boede først ved hoffet i København, men da kong Frederik 4. ophøjede Anne Sophie Reventlow til dronning, flyttede Sophie Hedvig til Vemmetofte, som blev bygget om til en passende residens, hvor hun "holdt hof." Sophie Hedvig rejste flere gange til Østvendsyssel, hvor hun opholdt sig på Dronninglund Slot, og hvor hun især er kendt for at oprette syv prinsesseskoler.

"Wilhelm Ellermann – skygger af en 1700-talsmaler." Forskningsbibliotekar Mogens Krag sig Jensen skriver om dekorations- og portrætmaleren Wilhelm Ellermann (ca. 1736-1801), som er mindre kendt og mindre talentfuld end "de sædvanlige." Hans signatur og stil er dog kendte fra malerier og udsmykninger i kirker. Han endte som degn og skoleholder i Skjoldborg-Kallerup.

"Mit Gammel Estrup." Museumsinspektør Marie Aaberg Andersen skriver om Gammel Estrups indsamling af erindringer fra lokalbefolkningen, som kom med skriftlige beretninger og billeder fra både nulevende og afdøde. Vidnesbyrd om stedet og de mennesker, som har eller havde tilknytning til slottet og dets drift. Et meget spændende kapitel, som man må håbe fører til noget større.

"Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum 2018." Museumsdirektør Britta Andersen har det sidste ord. Her gennemgås alle de aktiviteter m. m., som der har været i løbet af året: festfyrværkeri, ferieaktiviteter, arrangementer, udstillinger, udgivelser, forskning og undersøgelser,

forskningsformidling, forskningsnetværk og -samarbejde, indsamling fra moderne tider, genstande fra Gammel Estrup og fra danske herregårde, registrering, bevaring. - Det vil være håbløst at forsøge at fylde stof på alle disse overskrifter fra de enkelte afsnit i kapitlet, som er på 44 sider. - Direktøren må bestemt glæde sig over, at det i år er skudår (skuddag er d. 24. februar), idet der så er en dag ekstra til alle gøremålene. - Det sidste afsnit i beretningen er helliget personale, netværk, bestyrelse og ikke mindst alle de frivillige, som er med til at holde Gammel Estrup oppe på mærkerne.

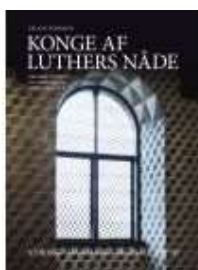
Bogen er flot udstyret med mange farvebilleder.

En interessant årbog med Lens afløsningen som hovedtema, men dertil også med et kalejdoskop af artikler om stort og småt med tilknytning til Gammel Estrup og andre slotte og herregårde.

[Historie-online.dk, den 11. februar 2020]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christien-2-en-biografi>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

KONGE AF LUTHERS NÅDE

CHRISTIAN X OG ISLAND

(<http://www.historie-online.dk/boger/konge-af-luthers-naade>)

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/christian-x-og-island>)

KONGERNES KVINDER

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/kongernes-kvinder>)
